

In de geschiedenis van de Nederlandse telefonie in Noord-Nederland nemen namen een belangrijke plaats in: Siemens en Halske, twee Duitsers: een uitvinder en een werktuigkundige. Ze stonden voor het op de markt brengen van de elektromechanische telefooncentrale met voorkiezers en het karakteristieke tak,tak,tak,tak prrrrrt van de hefdraaikiezers. Het eerste schakelpunt was het R en T relais van Rufen und Trennen. Gevolgd door de namen van Unk en Rodenberg van de firma Philips. In het jaar 1949 begon het allemaal met de nieuwe telefooncentrale UR. Maar verkeerstechnisch met onvolkomen bundels dus met een (te) laag rendement. Vandaar de aangepaste versie 49A. Dat rikketikte niet meer maar had draaiende kiezers zonder 0-stand sjsjstst was het volgende karakteristieke geluid. Het eerste schakelpunt was daar L en S van LijnStroomloop. En dan stond er in het telefoondistrict Groningen ook nog een Engels product in de blauwe/grijze kappen: ATE. Ook met hefdraaikiezers en voorkiezers.

[Siemens en Halske, museum Heim Hengelo](#)

En toen kwam in de jaren '70 het moment dat Philips samen met PTT voor de Nederlandse markt een nieuwe telefooncentrale ontwikkelde: De Processor Reed Exchange. Niet meer verbonden met een naam van de uitvinders, het eerste schakelpunt al geïntegreerd in de Switch A en ook zónder geluid. Nu werden die centrales niet in ieder telefoondistrict geprojecteerd. Er waren ook nog Bell-districten. Maar in ieder geval Amsterdam, Utrecht, Arnhem, Hengelo, Zwolle Leeuwarden en Groningen kregen ze wel. De PRX-centrale, met in ieder district 4 geselecteerde medewerkers, de pioniers, met één HP'er. En de laatste was geen laptop van het merk Hewlett-Packard maar iemand van het Hogere Personeel, bij ons ing Bertus Baer. We werden volledig vrijgemaakt om te studeren en naar de cursus te gaan. In Utrecht aan de Fockema-Andreaelaan.

De meest bekende opleider en grote specialist was ir Ruud Maltha. Er waren naast Ruud meer opleiders waarbij ik soms wel het idee kreeg dat ze ons net een béetje voor waren. Dat was ook de geboorte van een gevleugeld PRX-gezegde: KLUOT. Als wij als nieuwsgierige en gedreven jonge honden nog wel eens doorvroegen op de cursus was vaak het antwoord van ing. Dekker: Daar Komen we Later Uitgebreid Op Terug! Met mijn medestudenten Fokke van Ellen, Hans Kloosterman en Tamme Afman, op een bepaald moment hadden we allemaal een baard!, zijn heel veel discussies gevoerd. In een kamertje op de 5^e verdieping van de Reitemakersrijge hebben we elkaar leren kennen en waarderen. De bouw van de eerste centrale was in de nieuwe wijk Groningen-Lewenborg. Daar moesten we natuurlijk bij zijn vanaf de bouw en de test. Dachten wij heel wat te weten als specialist: kwam er een tester van Philips waarvan we zelfs de bewegingen op het switch-panel niet konden bijhouden laat staan bevroeden wat die man deed! Dat was overigens de tijd dat de burgemeester de centrale kwam openen! Zoals in Veendam door burgemeester Rudi Boekhoven in gezelschap van directeur (Jan) de Groot en tadr van Dijk. Ik weet de tekst op de teleprinter nog: Veendam; Parkstad, nu ook PRX-stad.

Het schrikbeeld van iedere PTT'er bij de binnendienst was dat ooit de centrale zou afbranden. Dat hebben we in Nederland beleefd met Tiel (en daar heeft een mobiele PRX-

centrale het overgenomen) En bijna ook in Groningen-Lewenborg. Tegen de tijd om naar huis te gaan stonk het een beetje op de zaal.

Wij met z'n vieren aan het snuffelen en ja hoor: in een IT/OT-rek stonk het branderig. Een printplaat was al aardig aan het verschroeien en toen we hem eruit trokken was de trunk plaat al aan het zichtbaar randen! We hebben het vuur gedoofd met de brandblusser en het palatum delictus opgestuurd voor onderzoek.

De PRX-club breidde zich vervolgens uit en ik heb met veel plezier PRX-les gegeven aan de nieuwe instroom van netwerk mensen en specialisten.

Om vervolgens ook nieuwe centrales te testen. Toen had ik heel veel bijgeleerd, ook van testen, waarop één van mijn goede collega's eens fijntjes opmerkte: werk jij bij Philips?

Een grote wereldvlucht heeft de PRX (m.i. ten onrechte) nooit genomen. Saoedi-Arabië ging wel door. Ik heb nog gesolliciteerd om, met het gezin een tijdje in een compound, er naar toe te gaan. Het is niet doorgegaan en dat was achteraf bepaald niet erg!

Ook Indonesië ging voor PRX. Maar daar gingen geen MP'ers maar alleen HP'ers naar toe! En een groot aantal kleine landen hebben daarna de stap naar PRX nog gezet. PRX? Het was een prachtig platform en product in de Nederlandse telefonie!

Een tijdje geleden viel een uitnodiging van KPN in de brievenbus om de uitdienststelling van de laatste PRX-centrale bij te wonen, op 7 december 2010 in Volendam. Het was een koude winterdag met de dag daarvoor de langste winterse files ooit. Bij binnenkomst in het restaurant trof ik direct een oud-collega: Henk Pool met in zijn gezelschap de burgemeester van Volendam met zijn vrouw. Ik heb de burgemeester verteld dat zijn vele illustere collega's en voorgangers in het verleden altijd de centrales in dienst kwamen stellen. Meestal in een zaal op afstand van de centrale met een teleprinter en een toestel dat vervolgens ging rinkelen voor het zogenaamde eerste gesprek. Die avond ging het andersom: wij zaten in de zaal en de burgemeester was met ambtsketen om in de centrale! Even later trof ik Tamme Afman, in goed gezelschap van oud-directeur van ons telefoondistrict Arie van Olst. En vervolgens Henk Paping, Gerrit Imbos en Jan Bolhuis. Jan was ooit net als wij één van de eerste specialisten, maar dan in het telefoondistrict Amsterdam, hadden we de aanwezige collega's van Groningen wel gehad. Maar dat kwam door het slechte weer.

Ik heb nog uitgebreid gesproken met Ir. Ruud Maltha en zijn vrouw. PRX, het was het levenswerk van Ruud, vertelde zijn vrouw. Vanuit Delft als kersvers afgestudeerde ir heeft hij vanaf het begin de ontwikkeling meegemaakt inclusief de eerste storingen. Dag en nacht bereikbaar met een enorme semafoon. Veel gepensioneerde collega's weten dat nog: een bakbeest met een joekel van een antenne die niet eens op een nachtkastje paste. Het verhaal gaat dat Ruud wel eens heeft moeten kiezen tussen zijn vrouw en de PRX. Ze zette die bak dan gewoon uit! Laat nu een ander het maar eens doen!

Vervolgens ging een uitgelezen gezelschap met o.a. beoogde nieuwe bestuursvoorzitter van KPN Eelco Blok en natuurlijk ook de burgemeester in een busje naar de centrale. In de tussentijd een quiz over de PRX. Tamme Afman en ik konden redelijk lang met onze goede antwoorden blijven staan. Maar één van de bijna-allesweters was Jan Bolhuis.

Met een gezellig buffet en nog vele goede ontmoetingen, PRX heeft zelfs tot een huwelijk geleid van fam. Zengerink uit Zwolle, hebben we de uitdienststelling van de allerlaatste PRX-centrale ter wereld afgesloten. Bij het vertrek heb ik nog even Henk Pool de hand geschud. Henk vertelde dat hij na een week met pensioen ging. Ik heb hem, net als vele anderen ooit, toegewenst dat hij een hele dure voor het pensioenfonds mocht worden! Wat ooit in begon in Wormerveer op 19 juni 1974, vervolgens Utrecht-Overvecht en in ons district in Lewenborg, Veendam, Emmen, Kropswolde enz. enz. eindigde in 2010. The old Lady, of is het ouwe heer? sneefde op 7 december 2010 met een definitieve HLT 0 in Volendam.

[Hier enkele foto's](#)

Groningen, december 2010, Henk Oostinga

[Startpagina](#)